

Sygn. akt I ACa 173/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 sierpnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski

po rozpoznaniu w dniu 13 sierpnia 2021 r., w Szczecinie, na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w W.

przeciwko J. S. i K. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 20 stycznia 2021 r., sygn. akt I C 168/20

oddala apelację.

Artur Kowalewski

Sygn. akt I ACa 173/21

UZASADNIENIE

Powód (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W. wniósł pozew przeciwko pozwanym J. S.

i K. S. o wydanie nakazu zapłaty, zobowiązującego pozwanych do zapłaty solidarnie kwot 124 052,89 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wniesieniu pozwu oraz kosztów postępowania, z zastrzeżeniem dla pozwanych do powoływania się w toku egzekucji świadczenia na ograniczenie ich odpowiedzialności do nieruchomości dla której w Sądzie Rejonowym w Koszalinie prowadzona jest księga wieczysta nr (...) oraz obciążających ją hipotek – umownej zwykłej do kwoty 110 145 zł i umownej kaucyjnej w wysokości 24 230 zł. Powód podał, że na dochodzoną kwotę składa się kwota 102 523,05 zł z tytułu należności głównej i 21 529,84 zł z tytułu nieprzedawnionych odsetek ustawowych za opóźnienie wyliczonych za okres od 7 lutego 2017 r. do 7 lutego 2020 r., czyli za ostatnie trzy lata przed dniem wniesienia pozwu. W uzasadnieniu pozwu powód podał, że nabył od (...) Banku (...) S.A. w W. wierzytelność wobec pozwanych, która powstała na skutek wypowiedzenia pozwanym umowy kredytu z dnia 30 listopada 2006 r.

Po stwierdzeniu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty zarządono doręczenie odpisu pozwu pozwanym, którzy złożyli odrębne odpowiedzi na pozew. Pozwani nie uznali powództwa wnosząc o jego oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy w Koszalinie wyrokiem z dnia 20 stycznia 2021 r. w punkcie 1. zasądził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 102 523,05 zł z zastrzeżeniem, że co do zasądzanego świadczenia pozwanym przysługuje prawo powoływania się

w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności do przysługującego każdemu z pozwanych udziału w wysokości 1/2 w prawie do nieruchomości gruntowej zabudowanej stanowiącej działkę gruntu nr (...) położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Koszalinie Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz do wysokości wpisanej do tej księgi wieczystej hipoteki umownej zwykłej w wysokości 110 145 zł na zabezpieczenie kredytu; w punkcie 2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w punkcie 3 rozstrzygnięcie o kosztach postępowania pozostawił referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku, przy zastosowaniu zasady stosunkowego rozdzielenia kosztów postępowania i przyjęciu, że powód wygrał proces w 83%, zaś każdy z pozwanych po 17%.

Podstawę tego orzeczenia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna.

W dniu 30 listopada 2006 r. pozwani, jako małżeństwo, zawarli z (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną w W. (dalej (...) SA) umowę kredytu konsolidacyjnego nr (...) w walucie polskiej. Na podstawie tej umowy pozwani otrzymali kredyt w kwocie 110 145 zł. Jako zabezpieczenie spłaty kredytu pozwani ustanowili m.in. hipotekę zwykłą w kwocie 110 145 zł na zabezpieczenie kapitału oraz hipotekę kaucyjną do kwoty 24 230 zł na zabezpieczenie odsetek. Hipoteki te zostały ustanowione na nieruchomości gruntowej (działka nr (...)) pozwanych, stanowiącej wówczas ich majątek wspólny małżeński, położonej w K. przy ul. (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Koszalinie prowadzona jest księga wieczysta o nr (...).

Na podstawie umowy przelewu wierzytelności z dnia 18 grudnia 2018 r. (...) SA dokonała cesji pakietu wierzytelności w tym wierzytelności wobec pozwanych na powoda – (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W., wynikającej z wyżej wskazanej umowy kredytu bankowego, w wysokości 102 523,05 zł z tytułu należności głównej (kapitał) i 96 879,97 zł z tytułu odsetek, łącznie 199 403,02zł.

W dniu 26 marca 2019 r. powód wystawił wyciąg z własnych ksiąg rachunkowych i ewidencji analitycznej wierzytelności, z którego wynika, iż zobowiązanie solidarne pozwanych wynosi łącznie 201 270,91 zł, w tym 102 523,05 zł z tytułu należności głównej.

W związku z nabyciem wierzytelności wobec pozwanych powodowy Fundusz został na swój wniosek wpisany do księgi wieczystej (...) jako wierzyciel hipoteczny w miejsce (...) SA.

Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powoda wobec pozwanych z tytułu ich odpowiedzialności osobistej jest przedawnione (trzyletni termin z art. 118 k.c.), co uwzględnił z urzędu na zasadzie art. 117¹ § 1 k.c. Nabywając przedawnioną już wierzytelność powód, jako wierzyciel hipoteczny, oparł swoje roszczenie na odpowiedzialności rzeczowej pozwanych.

Zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2204, dalej jako: u.k.w.h.) przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej (zdanie pierwsze), przepisu tego nie stosuje się jednak do roszczeń o świadczenia uboczne (zdanie drugie). W przedmiotowej sprawie splata zobowiązania wynikającego z umowy kredytu została zabezpieczona na rzecz (...) SA przez ustanowienie hipoteki zwykłej i kaucyjnej. Obie hipoteki zostały ustanowione przed datą wejścia w życie ustawy z dnia 29 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2009 r., nr 131, poz. 1075, dalej jako: ustawa nowelizująca), która zlikwidowała instytucję hipoteki kaucyjnej jako odrębnego rodzaju tego ograniczonego prawa rzeczowego. Po wejściu w życie ustawy nowelizującej straciło podstawy rozróżnienie hipoteki na zwykłą i kaucyjną, gdyż ustawodawca ustalił jeden model hipoteki, oparty na konstrukcji dawnej hipoteki kaucyjnej.

Sąd Okręgowy zaznaczył jednocześnie, że w sprawie zastosowanie znajdują przepisy obowiązujące przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. do dnia 20 lutego 2011 r. Zgodnie z art. 10 ust. 1 tej ustawy do hipotek kaucyjnych powstałych przed dniem wejścia

w życie tej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2, stosuje się przepisy u.k.w.h. w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z wyjątkiem przepisów o rozporządzeniu opróżnionym miejscem hipotecznym. Stosownie zaś do ustępu 2 – do

hipotek zwykłych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy u.k.w.h. w ich dotychczasowym brzmieniu, z wyjątkiem art. 76 ust. 1 i 4 u.k.w.h., które stosuje się w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. To samo dotyczy hipotek kaucyjnych zabezpieczających roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną, lecz nieobjętych z mocy ustawy hipoteką zwykłą, powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy (tzw. hipoteka kaucyjna niesamodzielna). Z art. 10 ust. 2 zdanie drugie u.k.w.h. wynika zatem, że do hipoteki kaucyjnej zabezpieczającej roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną powstałe przed dniem w życie ustawy nowelizującej (jak w niniejszym wypadku) zastosowanie mają przepisy w brzmieniu sprzed nowelizacji, tj. obowiązujące do dnia 20 lutego 2011 r.

Sąd I instancji uznał, że konkluzja ta odnosi się w szczególności do uchylonego art. 104 u.k.w.h., który stanowił, iż hipoteka kaucyjna zabezpiecza odsetki oraz koszty postępowania mieszczące się w sumie wymienionej we wpisie hipoteki.

W ocenie Sądu a quo rozszerzenie zakresu zabezpieczenia hipoteką kaucyjną w stosunku do zakresu zabezpieczenia hipoteką zwykłą (określonego w art. 69 u.k.w.h.) nie było równoznaczne z wprowadzeniem - w stosunku do wierzytelności zabezpieczonej hipoteką kaucyjną - dalej idącego wyłączenia skutków przedawnienia niż przewidziane w art. 77 zdanie pierwsze u.k.w.h., tj. że art. 104 u.k.w.h. wyłączał w odniesieniu do hipoteki kaucyjnej (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W. Wobec powyższego w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy uwzględnił, z uwagi na przedawnienie roszczenia odsetkowego, żądanie pozwu tylko w zakresie należności głównej.

Powyższy wyrok, w części oddalającej powództwo zaskarżył apelacją powód (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W., zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, mające wpływ na treść postępowania, to jest:

- art. 77 zd. 2 u.k.w.h. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące przyjęciem, że przedawnienie należności ubocznych zabezpieczonych hipoteką kaucyjną niesamodzielną, ustanowioną przed rokiem 2011, nie uprawnia powoda do uzyskania zaspokojenia z ustanowionej na jego rzecz hipoteki,
- art. 10 ust. 1 i 2 ustawy nowelizującej poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące przyjęciem, że hipoteka umowna kaucyjna niesamodzielna, ustanowiona celem zabezpieczenia roszczenia w roku 2011, podlega przepisom u.k.w.h. w jej nowym brzmieniu.

Wskazując na te zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na jego rzecz dalszej kwoty 21 529,84 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie, naliczonych przez powoda od kwoty niespłaconego kapitału, tj. od kwoty 102 523,05 zł od dnia 7 lutego 2017 r. do dnia wniesienia powództwa, tj. 7 lutego 2020 r., a także zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda dalszych odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych na podstawie art. 481 § 2 k.c. od kwoty wartości przedmiotu sporu, tj. kwoty 124 052,89 zł od dnia następnego po dniu wniesienia pozwu do dnia zapłaty z jednoczesnym ograniczeniem ich odpowiedzialności z tytułu roszczenia wynikającego z umowy numer (...) z dnia 30 listopada 2006 r. do nieruchomości gruntowej położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Koszalinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem KW (...) w zakresie wpisanej na rzecz powoda hipoteki umownej kaucyjnej ustanowionej do kwoty 24 230,00 zł wpisanej pod numerem 4. Domagał się również zasądzenia solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W ramach wniosku ewentualnego powód wniósł o uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania

Pozwani nie złożyli odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym. Żadna ze stron nie złożyła wiążącego wniosku o przeprowadzenie rozprawy z art. 374 k.p.c., natomiast w ocenie Sądu w sprawie nie ujawniły się żadne okoliczności, które przemawiałyby za koniecznością jej wyznaczenia. Nadto, zgodnie z obowiązującym od dnia 2 lipca 2021 r. art. 15zszs⁽¹⁾ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2021.1090), w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Zasada ta, zgodnie z art. 6 powołanej ustawy z dnia 28 maja 2021 r. znajduje zastosowanie do wszystkich spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie. Taki stan prawny, zważywszy na datę wydania niniejszego orzeczenia, uzasadniał rozpoznanie przedmiotowej sprawy w składzie jednego sędziego.

Tytułem uwagi wstępnej należy wskazać, że zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Z regulacji tej wynika, że w aktualnie obowiązującym modelu tzw. apelacji pełnej postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy. Przeprowadzona w ten sposób kontrola instancyjna wykazała bezzasadność zarzutów apelacji.

W postępowaniu odwoławczym niespornym był ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny sprawy, który Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własny, bez potrzeby jego powielania (art. 387 § 2¹ k.p.c.). Nie ulega przy tym wątpliwości, że kierunek rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd II instancji determinowany był oceną podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego. W celu ich wstępnego uporządkowania, biorąc pod uwagę sprzeczne stanowisko apelującego, który w pierwszym zarzucie wskazuje na ustanowienie hipoteki przed rokiem 2011 (czyli zgodnie z językowym znaczeniem najpóźniej w roku 2010), a w drugim na ustanowienie jej w roku 2011, należy przypomnieć, że sporna hipoteka umowna kaucyjna została ustanowiona w dniu 30 listopada 2006 r. (vide: niekwestionowana przez skarżącego treść księgi wieczystej nr (...)) (k. 497 i 498).

Wbrew zarzutowi naruszenia art. 10 ust. 1 i 2 ustawy nowelizującej Sąd Okręgowy nie przyjął, że hipoteka kaucyjna niesamodzielna podlega przepisom u.k.w.h. w jej nowym brzmieniu. Sąd ten wyraźnie, z przytoczeniem tychże przepisów, wyjaśnił specyfikę aktualnego stanu prawnego tej szczególnej postaci hipoteki. W istocie rzeczy zatem pomiędzy skarżącym, a Sądem I instancji nie ma tu jakiegokolwiek rozbieżności.

Kontroli Sądu Apelacyjnego wymagała natomiast rzeczywiście sporna kwestia przedawnienia zabezpieczonych hipoteką kaucyjną niesamodzielną roszczeń o odsetki. Niewątpliwie należy ona w judykaturze do zagadnień spornych. Jakkolwiek istotnie reprezentowany jest w nim również pogląd, że art. 104 u.k.w.h. zawierał normę szczególną nie tylko wobec art. 69 u.k.w.h., lecz również względem art. 77 u.k.w.h. (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., sygn. akt II CSK 282/11, Lex nr 1215166), to – zdaniem Sądu Apelacyjnego – odpowiedzieć należy się w tej materii za koncepcją przeciwną, a to ze wskazanych niżej przyczyn.

Przedawnienie roszczeń, rudymentalna instytucja prawa cywilnego, jest regułą stabilizującą stosunki prawne i gwarantującą ich pewność. Odstępstwo od niej wymaga wyraźnego przepisu ustawowego. Przedawnieniu wierzytelności hipotecznych poświęcony jest art. 77 u.k.w.h., który w zdaniu pierwszym przewiduje, że upływ terminu przedawnienia nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia. W zdaniu drugim ogranicza jednak dokonany wyłom w działaniu instytucji przedawnienia wskazując, że przepisu tego nie stosuje się do roszczenia o odsetki - w brzmieniu obowiązującym do 19 lutego 2011 r., a po nowelizacji - do roszczenia o świadczenia uboczne.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r. (sygn. akt V CSK 233/16, Lex nr 2297421) Przepis art. 77 u.k.w.h., który przewiduje, że upływ terminu przedawnienia nie narusza uprawnień wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia zawiera regulację szczególną w stosunku do art. 117 k.c. i jako taki i musi być interpretowany ściśle. Treścią tego przepisu nie jest wyznaczenie zakresu, w jakim wierzytelność uzyskuje zabezpieczenie hipoteczne (tej kwestii dotyczy art. 69 i art. 104 u.k.w.h.) lecz powiązanie jakie istnieje pomiędzy przedawnieniem się zabezpieczonej wierzytelności a możliwością jej zaspokojenia z obciążonej rzeczy (prawa). Artykuł 104 u.k.w.h. określał przedmiot zabezpieczenia hipoteką kaucyjną w sposób odmienny niż art. 69 u.k.w.h. w odniesieniu do hipoteki zwykłej, ponieważ obejmował zabezpieczeniem odsetki oraz koszty postępowania mieszczące się w sumie wymienionej we wpisie hipoteki, a nie „w granicach przewidzianych w odrębnych przepisach”. Zakres ten był oczywiście szerszy, co wyraźnie wskazywał art. 102 ust. 2 u.k.w.h., przewidujący możliwość wykorzystania hipoteki kaucyjnej do zabezpieczenia roszczeń związanych z wierzytelnością hipoteczną lecz nie objętych z mocy ustawy hipoteką zwykłą. Rozszerzenie zakresu zabezpieczenia nie jest jednak równoznaczne z wprowadzeniem dalej idącego wyłączenia skutków przedawnienia niż przewidziane w art. 77 zd. 1 u.k.w.h.

Sąd Apelacyjny dzieląc przedstawioną argumentację przyjął w rezultacie, że treść normy art. 104 u.k.w.h. nie może stanowić argumentu dla uznania, iż roszczenie o odsetki mimo podniesienia skutecznego zarzutu przedawnienia może być zaspokojone z przedmiotu hipoteki Kaucyjnej (por. też aprobowany przywoływany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2018 r., sygn. akt V CSK 180/17, a w orzecnictwie sądów powszechnych m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I AGa 48/19, Lex nr 3017463). Innymi słowy, ustanowienie hipoteki kaucyjnej, do której z mocy art. 10 ust. 2 ustawy nowelizującej mają zastosowanie przepisy obowiązujące przed dniem jej wejścia w życie, nie wyłącza zastosowania (do oceny skutków przedawnienia roszczenia o odsetki zabezpieczone tą hipoteką) ograniczeń zawartych art. 77 u.k.w.h.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny oddalił apelację, na zasadzie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 374 k.p.c.

Artur Kowalewski